

Hvordan kan man forstå velfærdsteknologisk dannelse i relation til socialrådgiverprofessionen?

Hvad kan den velfærdsteknologisk dannede socialrådgiver?

Nadja Lysen, Adjunkt, Socialrådgiveruddannelsen Roskilde og Ann-Britt Lærkedahl, Adjunkt, Socialrådgiveruddannelsen Nykøbing Falster¹

Begrebet ”velfærdsteknologi” er forholdsvis nyt i Danmark. Det er dog ikke et nyt fænomen, at teknologi har indflydelse på det daglige sociale arbejde og socialrådgiverprofessionen. Socialrådgiveruddannelsens opgave er at uddanne socialrådgivere med praksisrelevante kompetencer, og derfor må vi forholde os til velfærdsteknologiens indtog i det sociale arbejde. Vores intention med VIOL-projektet har været at stille skarpt på det velfærdsteknologiske kompetencefelt på UC Sjællands socialrådgiveruddannelse via dannelsesbegrebet. Vi har derfor stillet spørgsmålet: Hvordan kan vi forstå og arbejde med udviklingen af de socialrådgiverstuderendes velfærdsteknologiske dannelse?

Vi mener, at etik, herunder professionsetik, er et kernebegreb i det sociale arbejde og socialrådgiverens faglighed, derfor har vi fokuseret særligt på det etiske perspektiv i arbejdet med velfærdsteknologisk dannelse på socialrådgiveruddannelsen. Da velfærdsteknologibegrebet er nyt inden for socialrådgiverfaget, og da det samtidig er meget forskelligt, hvilke former for velfærdsteknologi, der anvendes rundt omkring i kommunerne og andre steder, hvor der udføres socialt arbejde. Vi har derfor fundet det relevant at indsamle viden om udviklingen af dette område for at udvikle en bedre forståelse og bidrage til en synliggørelse af velfærdsteknologiske tendenser i praksis.

Vi har i forlængelse af disse overvejelser, arbejdet med projektet på to måder. For det første har vi gennem omlagt undervisning afprøvet forskellige metoder i undervisningen. For det andet har vi brugt VIOL-projektet som en ramme for at undersøge den velfærdsteknologiske udvikling i praksis og diskutere, hvad det vil sige at være en velfærdsteknologisk dannet socialrådgiver. Vi

---

¹ For kontakt til forfattere: Nadja, naly@ucsj.dk, Ann-Britt, abld@ucsj.dk

har i projektet samarbejdet med de studerende og praksis om denne kortlægning og begrebsudvikling bl.a. med afsæt i de studerendes praktikophold og vores kontakt til og dialog med praktikvejlederne fra praksis.

Artiklens formål

Artiklen stiller således skarpt på, hvordan vi konkret har arbejdet med velfærdsteknologisk dannelse på socialrådgiveruddannelsen i hhv. Nykøbing Falster og Roskilde. Formålet med artiklen er at vise, hvordan man konkret kan anvende forskellige værktøjer til at understøtte de studerendes velfærdsteknologiske dannelse (technological literacy) og at diskutere hvordan, de forskellige værktøjer, vi har afprøvet i projektet, har virket. Vi tager udgangspunkt i konkrete undervisningsforløb, der har været gennemført på socialrådgiveruddannelsen i projektperioden. Undervisningen er tilrettelagt med en progression over flere uddannelsesforløb på uddannelsen. Det betyder, at der fra modul til modul er indtænkt en progression i de studerendes velfærdsteknologiske dannelse, hvor deres viden, færdigheder og kompetencer løbende udvikles. For at synliggøre denne progression har vi valgt at præsentere elementerne af omlagt undervisning i kronologisk rækkefølge i artiklen.

Vi indleder med en indkredsning af målet for den omlagte undervisning, dvs. en udfoldning af vores forståelse af velfærdsteknologisk dannelse i relation til socialrådgiverfaget. Derefter vil vi gennemgå, hvordan vi konkret har arbejdet med velfærdsteknologisk dannelse på Socialrådgiveruddannelsen, og afslutningsvis vil vi samle op på de vigtigste erfaringer fra projektet.

Velfærdsteknologisk dannelse

For at kunne arbejde med velfærdsteknologi og velfærdsteknologisk dannelse på en meningsfuld måde har vi været nødt til at udvikle en professionsrelevant forståelse af de centrale begreber velfærd, teknologi og dannelse.

Hvad er velfærdsteknologi og velfærdsteknologisk dannelse?

I VIOL-projektet defineres velfærdsteknologi bredt som en rammebetegnelse for brugerorienterede teknologier, der understøtter en række offentlige eller private velfærdsydelser. Teknologibegrebet dækker både over de tekniske systemer og artefakter mv., som anvendes i

praksis, samt organisering og ledelse af de arbejdsprocesser eller anvendelsesformer, der er knyttet til den konkrete brug af teknologierne. Denne forståelsesramme har vi lagt os inden for på Socialrådgiveruddannelsen. Formålet med velfærdsteknologier på det sociale område er at sikre en bedre ressourceudnyttelse i forbindelse med velfærdsydelser og/eller at tilvejebringe en bedre kvalitet af disse ydelser for deres brugere (Hjælpemiddelinstittuttet, 2009). Her er der primært fokus på teknologier, der kan understøtte borgere med fysiske-, sociale-, og mentale funktionsnedsættelser, og teknologier som indgår i velfærdsydelser knyttet til omsorg, støtte, tryghed, sikkerhed, mobilitet, sundhed samt social og kulturel interaktion og inklusion. Vi har derfor opereret med en meget bred forståelse af velfærdsteknologi i forbindelse med vores udvikling af undervisningsforløb og indsamling af viden på feltet.

For at forstå, hvad en velfærdsteknologisk dannet socialrådgiver skal kunne, har vi derudover forholdt os til, hvad der ligger i begrebet ”velfærdsteknologisk dannelse” som har været vores oversættelse af begrebet ”technological literacy” fra VIOL-projektets formålsbeskrivelse. Velfærdsteknologisk dannelse er et sammensat begreb bestående af tre elementer: Velfærd, teknologi og dannelse. De enkelte elementer af begrebet er i sig selv komplekse begreber, som kan forstås og betydningstilskrives på mange forskellige måder.

Teknologi

Teknologi kan forstås som både redskaber og ting, teknikker og metoder, begreber og forståelser samt livsformer og livsindstillinger. Teknologi er således ikke blot et tingsforhold, men et sagsforhold, fordi teknologien former vores normer, behov, fællesskaber, kompetencebegreber, arbejdsliv og samfund. Vores forståelse af teknologi afhænger af, hvilke muligheder og problemer, vi tænker teknologi i forhold til (individuel, situationel, organisatorisk, samfundsmæssigt, etisk) (Berg-Sørensen mfl., 2011).

Inden for socialrådgiverprofessionen vil det ofte være relevant at beskue teknologien fra flere forskellige vinkler på én gang, da det sociale arbejde sker i et spændingsfelt mellem individ og samfund, og da helhedssyn eller helhedsorientering er et centralt led i socialrådgiverprofessionens faglighed. Med udgangspunkt i Jens Guldagers formulering af, hvad der er karakteristisk for et helhedssyn på sociale problemer, kan helhedssynet beskrives som dels at overveje forklaringer, der inddrager årsagsforhold på forskellige niveauer (mikro-, meso- eller

makroniveau), dels at anlægge forskellige teoretiske perspektiver, og dels at anlægge et tidsperspektiv (Ejrnæs og Guldager, 2008).

Sættes teknologien ind i denne forståelsesramme, vil det, at anlægge et helhedssyn på anvendelsen af teknologi inden for socialrådgiverprofessionen, kunne inkludere: 1. At socialrådgiveren forholder sig til teknologi på både mikro-, meso og makroniveau, 2. At socialrådgiveren forholder sig til anvendelsen af teknologi fra forskellige synsvinkler og fx medtænker både muligheder og udfordringer i anvendelsen af teknologi i socialt arbejde samt kompleksiteten i, at alle borgere og/eller medarbejdere er forskellige, 3. Et tidsperspektiv, der vedrører, at fortiden og den nutidige situation betyder noget for menneskers mulighed for at anvende teknologi. Helhedssynet eller helhedsorienteringen stiller således krav til socialrådgiverens evne til at reflektere på flere niveauer og med inddragelse af flere forskellige perspektiver i forbindelsen med anvendelsen af velfærdsteknologi i det sociale arbejde.

Velfærd

Velfærd er et omdiskuteret begreb og der er mange måder at tale om velfærd på. Helt centralt i dansk kontekst er velfærd et politisk forhold, der debatteres på samfundsniveau. Grundlæggende er der et ønske om et politisk fokus på velfærd i det danske samfund, men forståelsen af velfærd samt omfanget og udmøntningen af velfærden er til debat. Det sociale arbejde i praksis indebærer, at socialrådgiverne, som sidste led i implementeringskæden, afleverer den offentlige politik til borgerne (Lipsky, 1980) – dette gælder også for velfærdspolitikken. Derfor er det betydningsfuldt for det sociale arbejde og socialrådgiverens virke i praksis, hvordan vi i vores samfund forholder os til spørgsmålene om velfærd. Samtidig er det betydningsfuldt for implementeringen af velfærdspolitikken, hvordan socialrådgiveren omsætter dens regler og intentioner til praksis, og dermed virkeliggør den og giver den social eksistens og konsekvens (Lipsky, 1980).

Dannelse og velfærdsteknologisk dannelse

Dannelse kan forstås som kombinationen af viden, kompetencer og færdigheder, hvis vi tager afsæt i studieordningen for socialrådgiveruddannelsens måde at opstille læringsmål på. Konkret, i forhold til velfærdsteknologisk dannelse, kan det eksempelvis være viden om velfærdsteknologi og velfærdsteknologiens anvendelse i det sociale arbejdes praksis. Relevante færdigheder kan være de færdigheder, der er nødvendige for effektivt at kunne anvende den moderne verdens

teknologier. Relevante kompetencer kan være ”*At være i stand til at bruge, håndtere, få adgang til og forstå teknologi*” (International Technological Education Association (ITEA) 2000) og i en endnu bredere forståelse ”*At være i stand til at værdsætte relationer og sammenhænge mellem teknologi, mennesker, samfund og miljø*” (Australian Curriculum standards and accountability framework (SACSA) 2001) fra Kierl, 2006.

Da vi har opereret med en bred forståelse af velfærdsteknologi, har vi samtidig arbejdet med en bred forståelse af, hvad en velfærdsteknologisk dannet socialrådgiver kan og ved. For en operationalisering af denne tilgang til dannelse inddrager vi tre forskellige videndimensioner, techne, episteme og phronesis, som udfoldet herunder – og fokuserer særligt på phronesis som den kritiske videndimension.

Videndimensioner i arbejdet med velfærdsteknologisk dannelse

I arbejdet med velfærdsteknologisk dannelse fokuserer vi således på tre forskellige videndimensioner: Færdighedsdimensionen (Techne), Forståelsesdimensionen (Episteme) og Den kritiske dimension (Phronesis) (Bertilsson, 1996). Vi definerer videndimensionerne således; *Færdighedsdimensionen*, handler om hvordan socialrådgiverstuderende mestrer den nye teknologi. *Forståelsesdimensionen* handler om, hvordan socialrådgiverstuderende forstår den nye teknologi og mulighederne ved at anvende den. *Den kritiske dimension* kan forstås som praktisk visdom, der bygger på de studerendes erfaringer inden for socialrådgiverprofessionen. Her er de studerende i stand til at reflektere over anvendelsen af teknologien, herunder hvornår og hvordan den er hensigtsmæssig at anvende.

Vi har fundet den kritiske dimension særligt interessant for socialrådgiverfaget, da velfærdsteknologier afføder en række politiske og etiske dilemmaer, som f.eks. forholdet mellem ressourcebesparelse og kvalitetsforbedring; myndiggørelse og umyndiggørelse; empowerment og overvågning samt mellem selvudvikling og selvforvaltning. Det centrale spørgsmål for os bliver så, hvad ny teknologi gør ved vores velfærd, profession og praksis? Vi har i vores søgen efter viden og indsamling heraf set konkrete eksempler på etiske dilemmaer ved anvendelsen af velfærdsteknologi i det sociale arbejdes praksis. Kan vi fx kræve det samme af alle borgere, når vi indfører fælles digitale løsninger som e-boks, nem-konto og nem-id? Hvor går grænsen for,

hvad man kan kræve af sine medarbejdere? Og kan man forvente, at medarbejderen foruden at være en dygtig socialrådgiver også er ”it-ekspert”?

I det sociale arbejde er det ofte socialrådgiveren, der skal håndtere denne type dilemmaer i det konkrete møde med borgeren og i det daglige arbejde. Da socialrådgiveren er at betragte som den frontmedarbejder, der har den direkte kontakt med borgeren, er det socialrådgiveren, der skal bære de centralt besluttede politikker igennem til borgerne. Frontmedarbejderne er således de medarbejdere, som i sidste ende skal implementere de digitale løsninger over for borgerne (Lipsky, 1980), hvilket nødvendiggør en række etiske overvejelser.

Velfærdsteknologi og etik i socialrådgiverprofessionen

Når vi på socialrådgiveruddannelsen forholder os teoretisk og praktisk til socialrådgiverfagligheden, kommer vi ikke uden om det etiske aspekt i det sociale arbejde: *”At handle i sociale sager... kræver en kontakt, der har den kvalitet, at socialrådgiveren er personligt nærværende og etisk i sin måde at behandle borgeren på.”* (Posborg, 2009). Dansk Socialrådgiverforening beskriver dette nærmere i deres udlægning af professionsetikken: *”Diskussionen om etik skal tages, fordi vi som profession er med til at træffe beslutninger i andre menneskers liv. Mennesker, der er helt afhængige af, at disse beslutninger er de rigtige for dem. Derfor er det vigtigt, at den enkelte socialrådgiver giver sig selv mulighed for at diskutere og reflektere over etikken i sit daglige arbejde.”* (Dansk Socialrådgiverforening, 2011)

Etik er således fundamental for socialrådgiverprofessionen og for fagligheden. Derfor giver det ikke mening for os at tale om velfærdsteknologisk dannelse, uden at lave en kobling mellem velfærdsteknologi og etik i relation til socialrådgiverprofessionen.

Vi mener, at etik og menneskesyn udfordrer det sociale arbejde, når vi benytter velfærdsteknologiske løsninger over for en borgergruppe, som vi betegner som socialt udsatte. Som eksempel kan nævnes det ”digitale Danmark”, som borger.dk, Digital Postkasse, Telemedicin osv. Det er vores opfattelse, at anvendelsen af disse velfærdsteknologiske løsninger kan have en digital slagside, når målgruppen blandt andet omfatter socialt udsatte, hjemløse, fysisk og psykisk resourcesvage borgere samt ensomme ældre. Den omtalte borgergruppe, har sjældent et ret stor kendskab til IT og de digitale muligheder, der ligger i disse løsninger. Derfor

vil denne gruppe være i risiko for at blive ekskluderet yderligere fra samfundet, og derved kan den marginalisering, som denne gruppe i forvejen er udsat for, styrkes (Höegh, 2014). Det er, når vi anvender teknologi i praksis, at denne type etiske dilemmaer opstår.

Dansk Socialrådgiverforenings definition af et etisk dilemma beskrives således: ”... *et etisk dilemma er en situation, hvor man har et problem med flere etisk korrekte løsninger – dvs. et dilemma mellem to ligeværdige etiske værdier, hvorfor det er muligt at argumentere ud fra begge værdier i løsningen af problemet.*” (Dansk Socialrådgiverforening, 2011). Tager vi afsæt i denne definition, handler etiske dilemmaer i anvendelsen af velfærdsteknologi i det sociale arbejde om den dobbelthed, der ofte kan opstå, når en ny velfærdsteknologi implementeres i praksis. Fx vil digital post i praksis være frigørende for nogle borgere, mens det vil være umyndiggørende for de borgere, der ikke er i stand til at anvende systemet. Set i forhold til socialrådgiverens faglighed og rolle, og i dette perspektiv, må velfærdsteknologisk dannelse handle om socialrådgiverens evne til at reflektere over og håndtere denne dobbelthed i sit virke som socialrådgiver.

Hvordan omsatte vi vores definition af velfærdsteknologisk dannelse til konkrete undervisningselementer på socialrådgiveruddannelsen?

Med afsæt i ovenstående overvejelser om forholdet mellem velfærdsteknologisk dannelse og etik har vi ønsket at lave nogle undervisningsforløb, der dels kunne stille skarpt på dilemmaer ved anvendelsen af velfærdsteknologi i det sociale arbejdes praksis, og dels kunne generere ny viden om anvendelse af velfærdsteknologi i relation til socialrådgiverfaget. Konkret har vi arbejdet med at implementere elementer af velfærdsteknologisk dannelse på tre forskellige moduler på socialrådgiveruddannelsen: Modul 4: Udsatte grupper, personer med handicap og socialt arbejde, Modul 5: Beskæftigelse og arbejdsmarkedet og Modul 7: Praktik. Der er i de 3 moduler rent didaktisk indarbejdet en progression med forventningen om, at der hos de socialrådgiverstuderende sker en løbende udvikling af viden, færdigheder og kompetencer knyttet til velfærdsteknologisk dannelse.

Med afsæt i ovenstående refleksioner har vi valgt at køre læringsforløbet i to spor. Det ene spor centrerer sig om borgerens møde med velfærdsteknologien (modul 4) og det andet spor centrerer sig i socialrådgiverens praksis (modul 5 og 7). De forskellige forløb skaber forskellige

opmærksomheder hos de studerende. På Modul 4 får de studerende indblik i relevansen ved at beskæftige sig med velfærdsteknologi i relation til udsatte voksne og socialrådgiverfaget. Her arbejder de med temaet på en meget konkret måde ved at analysere og debattere en borgerrettet case. Det er først på modul 5, at de studerende arbejder med at få begrebet velfærdsteknologi og velfærdsteknologisk dannelse placeret i deres egen socialrådgiverfaglige begrebsforståelse. De studerende skal blandt andet tage stilling til, hvad de forstår ved begreberne, og hvordan de tænker, at teknologien påvirker socialrådgiverens praksis. Senere på modul 7 kommer de studerende selv ud i praksis i forbindelse med deres praktikforløb. Her skal de studerende gøre sig praktiske førstehåndserfaringer med teknologien. De får nu afprøvet, om den forståelse af teknologien, som de har arbejdet med på de to foregående moduler, rent faktisk stemmer overens med den opfattelse og den forståelse af teknologibegrebet, der findes i praksis. Derudover får de studerende prøvet kræfter med den konkrete anvendelse af forskellige teknologier.

Vi har gennemført forløbene parallelt på socialrådgiveruddannelsen i hhv. Nykøbing F og Roskilde. I det følgende vil vi gennemgå, hvordan vi har konkret har arbejdet med den omlagte undervisning på de enkelte moduler.

Modul 4: Introduktion til velfærdsteknologisk dannelse og relevansen af at forholde sig til velfærdsteknologi i socialrådgiverfaget med afsæt i etiske dilemmaer

VIOL-forløbet på modul 4 er gennemprøvet to gange hen over forårs – og efterårssemestrene i 2014. Fokus er på udsatte gruppers livsbetingelser og sociale problemer, samt det sociale arbejde med udvalgte udsatte grupper. I dag defineres socialt udsatte bredt som en meget heterogen gruppe, der fx omfatter både hjemløse, kriminelle, grupper blandt sindslidende, grupper blandt førtidspensionister og langvarige kontanthjælpsmodtagere samt grupper blandt flygtninge og indvandrere. Fælles for de udsatte er en bredere social, familiemæssig og politisk marginalisering (Larsen og Møller, 2011).

Digitalisering og socialt udsathed

Et udvalgt fokuspunkt er Den fællesoffentlige Digitaliseringsstrategi, herunder specifikt digitaliseringen af borgerkontakten til og fra det offentlige. Det er et tema, der er stort fokus på, på flere fronter, og ikke mindst i græsrodsbevægelserne, der har socialt svage borgere som deres

'sag'. I den forbindelse bragte organisationen for Hjemløse i Danmark med deres avis "Husforbi", en artikelserie om netop "digitalisering og socialt udsathed". Vi anvendte disse artikler som grundlag for den omlagte undervisning sammen med et oplæg, som opfordrede de studerendes til refleksion over hvilke digitale forudsætninger, der kræves af den enkelte borger for at kunne bevæge sig i den offentlige sektor og på den måde gøre brug af Borgerservice.

Læringsforløbet med titlen "Socialt udsatte voksne og velfærdsteknologisk dannelse" udsprang derfor af en ide om at skabe synlighed for de studerende omkring de udfordringer, socialrådgiveren i praksis står overfor i arbejdet med målgruppen "socialt udsatte voksne", når der anvendes velfærdsteknologi i arbejdet med borgeren. Og herunder et fokus på hvilken betydning det offentliges omstilling til digitale løsninger i borgerkontakten har for det sociale arbejde. Omdrejningspunktet var her den digitale postkasse, Nem ID og borger.dk og andre digitale selvbetjeningsløsninger. Intentionen med undervisningsforløbet var endvidere, at det skulle forberede de studerende til at blive mere bevidste om, hvordan man kan tale om velfærdsteknologi i socialt arbejde, hvornår man kan tale om, at velfærdsteknologier er en ressource for den udsatte borger, og hvornår anvendelsen af velfærdsteknologier er en forhindring for udførelsen af det sociale arbejde med den udsatte borger.

Undervisningen tog endvidere også udgangspunkt i Søren Skaarup fra Syddansk Universitet og hans oplæg "Digitalisering – bidrag til myndiggørelse eller umyndiggørelse?" fra konferencen "Udenfor" i marts 2014. Fokus var på 'Klar-dig-selv-trappen', som er hans trinvise fremstilling af de kompetencer og færdigheder, som borgeren skal besidde for at kunne mestre den digitale kommunikation.

Undervisningen blev afsluttet med en gruppediskussion, hvor hensigten var at få de studerende til at reflektere over følgende spørgsmål:

- Hvilke dilemmaer ligger der i temaet "Den digitale slagside"?
- Hvilke etiske overvejelser kan inddrages i debatten?
- Lovgivningen lægger op til, at det er muligt at blive fritaget for at anvende de digitale løsninger. Hvilke udfordringer ser I, at denne mulighed giver? Både for borgeren og for socialrådgiverne?
- Hvilke fordele ser I ved et digitalt Danmark?
- Hvordan kan digitaliseringen styrke det sociale arbejde for denne målgruppe (de socialt udsatte)?
- Hvilken indflydelse har velfærdsteknologien på det sociale arbejde?

Processen omkring modul 4 skabte en ramme for refleksion og gav de studerende en spirende forståelse for og viden om velfærdsteknologi i relation til socialrådgiverprofessionen.

Velfærdsteknologisk dannelse: de studerendes udbytte af forløbet

Når vi skal vurdere de studerendes udbytte af undervisningsforløbet i relation til vores forståelse af velfærdsteknologisk dannelse inden for socialrådgiverfaget, bliver det relevant at inddrage vores forståelse af helhedssyn og etik i socialt arbejde.

I forhold til Guldagers helhedssyn (Ejrnæs og Guldager, 2008) fordrede forløbet ”digitalisering og socialt udsatte” de studerendes refleksion over anvendelsen af velfærdsteknologi på både mikro-, meso og makroniveau. Konkret forholdt de sig til velfærdsteknologi på både borger-, kommunalt og samfundsniveau. Derudover debatterede de studerende anvendelsen af teknologi fra forskellige synsvinkler og kom omkring både muligheder og udfordringer i anvendelsen af velfærdsteknologi i socialt arbejde med socialt udsatte borgere samt kompleksiteten i, at alle borgere forskellige. Endelig forholdt de studerende sig også til velfærdsteknologi i et tidsperspektiv, hvilket indebar, at de forholdt sig til udviklingen i socialt arbejde før og nu samt forskellige generationer af borgeres forskellige betingelser og muligheder for at være digitale. På den måde fik de studerende forholdt sig til velfærdsteknologi på en socialrådgiverrelevant måde ved at arbejde helhedsorienteret med temaet.

Det etiske perspektiv blev også en naturlig del af de studerendes refleksioner og diskussioner om digitalisering og socialt udsatte. De studerende mente at kunne komme frem til flere forskellige etisk korrekte løsninger, da der var uenighed om hvilke værdier, der skulle vægtes i løsningen af problematikkerne omkring socialt udsatte og digitalisering. Set i forhold til de socialrådgiverstuderendes faglighed og velfærdsteknologisk dannelse fik de studerende trænet deres evne til at reflektere over dobbeltheden og de etiske dilemmaer i anvendelse af velfærdsteknologi i det sociale arbejde med socialt udsatte.

Med hensyn til de tre videndimensioner (Bertilsson, 1996), arbejdede de studerende primært i forståelsesdimensionen, der her handlede om, hvordan de socialrådgiverstuderende forstod velfærdsteknologien og mulighederne ved at anvende den i det sociale arbejde med socialt udsatte borgere. Derudover arbejdede de studerende i den kritiske dimension i forbindelse med

deres refleksioner over etiske dilemmaer forbundet med anvendelse af velfærdsteknologi i arbejdet med socialt udsatte borgere.

De studerende fandt det interessant at sætte fokus på de socialt udsatte voksne, i forhold til hvordan denne borgergruppe klarer sig i det digitale Danmark. Med baggrund i erfaringerne fra dette læringsforløb forventer vi, at temaet om de socialt udsatte og den digitale slagside i Danmark vil være yderst relevant at implementere i undervisningen på Socialrådgiveruddannelsen fremover.

Modul 5: Udvikling af begrebsforståelse samt kritisk refleksion over begrebet velfærdsteknologi

VIOL-forløbet på modul 5 er i alt gennemført tre gange over tre semestre i perioden fra efteråret 2013 til efteråret 2014. Fokus i modulet er beskæftigelse og socialt arbejde.

Beskæftigelsesområdet er et af de arbejdsområder, hvor socialrådgiverne har en del standardiserede lovbestemte metoder. Vores erfaring er, at de socialrådgivere, der i fremtiden kommer til at arbejde indenfor beskæftigelsesområdet, herunder Jobcentrene, vil være i berøring med teknologi og digitale løsninger i en stor del af deres sagsbehandlingsarbejde. Derfor gav det mening at tænke velfærdsteknologisk dannelse ind på vores beskæftigelsesmodul.

Udvikling af en velfærdsteknologisk begrebsforståelse

Undervisningsforløbet på Modul 5 har ændret form fra semester til semester i takt med vores voksende erfaringsgrundlag over de i alt tre gentagelser. Fokus er her på det seneste undervisningsforløb. For at give de studerende et relevant fundament for at arbejde med begrebet velfærdsteknologi tilrettelagde vi et forløb over en uge, hvor fokus var på at styrke de studerendes viden om og forståelse af velfærdsteknologi i relation til socialrådgiverprofessionen. Intentionen var, at de studerende sammen skulle forsøge at kvalificere en definition af begrebet velfærdsteknologi for på den måde at blive i stand til at rette deres fokus på relevante velfærdsteknologiske løsninger, når de semestret senere skulle ud i praktik og her fik mulighed for at se, hvordan anvendelsen af velfærdsteknologier i praksis påvirker det sociale arbejde og hvilke krav, det stiller til de studerende som kommende socialrådgivere.

Temaugen bestod konkret af 6 lektioners undervisning fordelt mellem videnområderne Socialt arbejde og Samfundsvidenskab, der introducerede de studerende for nogle grundlæggende måder at forstå velfærdsteknologi på. For at få et fælles teoretisk input til undervisningen anvendte vi Mathildes Høybye-Mortensens kapitel “Teknologi i offentlige organisationer” (2011), fra bogen ”*Organisering af den offentlige sektor*”. Kapitlet omhandler; Hvilke muligheder og udfordringer der er ved anvendelsen af velfærdsteknologi? Teknologi som analysegenstand, Teknologi som variabel og Teknologi som determinerende for menneskers adfærd eller som et relationelt fænomen (Berg-Sørensen mfl., 2011, s. 377-395).

For at give de studerende rum til at debattere, udvikle deres forståelse af teknologi samt udforske allerede eksisterende viden, skulle de benytte resten af den skemalagte uge til at fordybe sig. I den forbindelse blev vi som undervisere inspireret af at anvende andre former for dialogredskaber end almindelig face to face undervisning. For at vise de studerende nye måder at dele meninger og viden på, blev der til formålet oprettet en blog, som de studerende skulle anvende. De studerendes erfaringer med det digitale værktøj, samt refleksioner i forhold til hvad de havde fået ny viden om, blev fremlagt for holdet sidst på temaugen ved en fælles fremlæggelse.

For at give et billede af de studerendes arbejde på bloggen, giver vi i det følgende eksempler på tematikker, som de studerende har berørt. Det var vores oplevelse, at de studerende tog imod bloggen positivt og med interesse for nye måder at debattere på. De kom langt omkring, både med diskussioner af definitionen af velfærdsteknologi som begreb samt diskussioner af konkrete dilemmaer og problemstillinger ved anvendelse af forskellige velfærdsteknologier i det sociale arbejde.

Teknologi som erstatning for personlig hjælp og kontakt

De studerende satte fokus på etiske dilemmaer ved at anvende teknologi som erstatning for personlig hjælp og kontakt. I citatet nedenfor stiller de studerende et dilemma op, hvor de forsøger at synliggøre, at ikke alle er vokset op med it og digitale platforme og derfor kan have svært ved at tilegne sig disse nødvendige kompetencer for at betjene digitale selvbetjeningsløsninger:

”Som tidligere nævnt er teknologien under konstant udvikling, og det hjælper os med nogle nemme løsninger i form af digitaliseringen. Det er derfor vigtigt at vi ikke glemmer de i samfundet som ikke er vokset op med it, og har meget svært ved at bruge en computer. Det er jo ikke i orden at vi “ taber nogle borgere på vejen ”? fordi at vi skal bruge E-boks det skulle være en nemmere løsning, og ikke en barriere for os borgere.”(udsnit fra bloggen, marts 2014). De studerende fortsætter i deres refleksion over, hvordan etikken kommer i spil, når en borger mere eller mindre frivilligt bliver en del af “systemet”:

“Systemet kan virke upersonligt, og den enkelte kan komme sig til at føle sig som et nummer i rækken. Borgerne kan få følelsen af ikke at være anerkendt, hvis ikke de er en del af systemet.” (udsnit fra bloggen, marts 2014). Her ser vi, hvordan de studerende naturligt kobler etik med deres forståelse af velfærdsteknologi, hvilket skaber en sammenhæng mellem den velfærdsteknologiske dannelse og de studerendes øvrige socialrådgivefaglighed.

Teknologiens betydning for socialrådgiverprofessionen

En anden tendens var, at en del studerende havde fokus på, hvad teknologien betyder for deres fremtidige rolle som socialrådgiver, og hvad det kan komme til at betyde for professionen. Nedenstående citat viser, hvordan de studerende konkluderer, at teknologien er kommet for at blive og hvis de har et ønske om at arbejde som socialrådgiver i en myndighedsfunktion, så er det nødvendigt, at de tilegner sig en vis form for it-kompetence for at kunne leve op til kommende arbejdsgiveres forventning om “produktionsmål”:

“I forhold til spørgsmålet om, hvad der kan kræves af socialrådgivere i deres jobfunktion mht. teknologi. Jeg tror ikke der er grænser for hvad der kan kræves. Vi som socialrådgivere må følge med, hvis vi vil have et job i fremtiden... Så min konklusion er, at spørgsmålet er ikke, hvad der teknologisk kan kræves af sagsbehandleren, men om sagsbehandleren kan følge med teknologien.” (udsnit fra bloggen, okt. 2014). Her forholder de studerende sig til, at de selv, som socialrådgivere, skal være i stand til at mestre det, vi i vores terminologi kan forstå som færdighedsdimensionen og forståelsesdimensionen (Bertilsson, 1996). Det betyder, at de både skal kunne forstå og mestre den nye teknologi, hvis de skal være i stand til at varetage funktionen som socialrådgiver.

I nedenstående citat giver de studerende udtryk for en bekymring om betydningen af de standardiserede digitale redskaber, som indføres i sagsbehandlingsarbejdet i disse år. Blandt en bekymring for vigtigheden af inddragelsen af borgeren i egen sag og for at det digitale redskab kan komme til at styre indholdet af samtalerne:

“ICS (Integrated Children’s System). Det er et visuelt redskab med et grundlæggende udgangspunkt for alle socialrådgivere. Udgangspunktet vil være at prøve at have nogle ens retningslinjer, som forsøger at behandle børnefaglige undersøgelser ens, om man så er i Skagen eller i Rødby. Den slags sagsbehandlingssystemer kan være med til at fremme kassetænkningen... Vi mener, at relationen til borgeren er et af de vigtigste elementer i det sociale arbejde. Derfor frygter vi, at den teknologiske udvikling indskrænker den personlige kontakt til borgeren.” (udsnit fra bloggen, okt. 2014). Her inddrager de studerende det, vi kan forstå som den kritiske dimension (Bertilsson, 1996) i deres refleksioner på bloggen. Dette indebærer konkret, at de studerende reflekterer over anvendelsen af teknologien, og herunder hvornår og hvordan den er hensigtsmæssig at anvende.

Velfærdsteknologisk dannelse: de studerendes udbytte af forløbet

Erfaringerne fra den omlagte undervisning er, at de studerende har stor interesse for teknologiens betydning for socialrådgiverens praksis og at den omlagte undervisning har været med til at udvikle de studerendes teknologiforståelse. Det var tydeligt for os, at de studerende havde fokus på etiske dilemmaer ud fra følgende spørgsmål, som rejste sig i debatten; “Hvordan undgår vi at tabe de allermest udsatte borger i systemet?”, “Hvordan sikrer vi borgerens retssikkerhed, medinddragelse og medindflydelse på egen sag? Når kontakten til det offentlige bliver digitaliseret”. Derudover så vi, at de studerende var i stand til at inddrage både helhedssynet og professionsetikken i deres refleksioner og velfærdsteknologiske begrebsudvikling på bloggen.

Med hensyn til de tre videndimensioner (Bertilsson, 1996), arbejdede de studerende primært i forståelsesdimensionen, der her handlede om, hvordan de socialrådgiverstuderende forstod velfærdsteknologien og mulighederne ved at anvende den i det sociale arbejde og i deres rolle som socialrådgivere. Men i dette forståelsesarbejde udviklede de samtidig deres bevidsthed om vigtigheden af færdighedsdimensionen og den kritiske dimension.

Modul 7: Velfærdsteknologi det sociale arbejdes praksis

VIOL-forløbet på modul 7 er gennemført i alt tre gange i perioden fra efteråret 2013 til efteråret 2014. Rammen for læringsforløbet er ”Praktik og velfærdsteknologi i praksis” i forbindelse med, at de studerende er fem måneder i praktik. Praktikpladserne ligger inden for flere forskellige arbejdsområder, lige fra de kommunale forvaltningsområder som Børn og unge, Jobcentre samt Voksen og handicap til de mere utraditionelle arbejdsområder, herunder ungdomsinstitutioner, private aktører, fagforeninger, kriminalforsorgen og misbrugsområdet.

Observationer af anvendelsen af velfærdsteknologi i praksis

I læringsforløbet skulle de studerende observere de teknologier, de stødte på ude i praksis, og reflektere over deres anvendelse og konsekvenser for det sociale arbejde. De skulle blandt andet observere hvilke former for teknologi, de så anvendt, både i forhold til borgeren og som arbejdsredskaber for socialrådgiveren. Projektets elementer blev integreret i den ordinære praktik.

Hvorfor observationsstudier?

Tanken med at gennemføre observationsstudier var at gøre de studerende mere bevidste om den anvendte velfærdsteknologi, indsamle viden om, hvilke typer velfærdsteknologi, der anvendes i det sociale arbejdes praksis, samt hvad anvendelsen af velfærdsteknologi gør ved praksis.

Grundprincippet ved observationsstudier er, at observation af mindre enheder kan give information om generelle sammenhænge (Thagaard, 2008, s. 65-86). Her mener vi, at observationerne af de enkelte praktiksteder kan bidrage til det generelle billede af, hvordan velfærdsteknologi kan anvendes i socialt arbejde ved at give indblik i forskellige tendenser på feltet.

De studerende har haft en naturlig adgang til at observere anvendelsen af velfærdsteknologi i praksis, fordi de har været til stede og deltaget i praksis i forbindelse med deres praktikophold. Der er en indbygget tilladelse og accept af observationen, fordi formålet med praktikken er, at de studerende skal bevæge sig fra at være observerende til at blive udførende. Vi har desuden forsøgt at fremme denne accept yderligere ved at informere praktikvejlederne om, at det er en del af de studerendes opgave at forholde sig aktivt til anvendelsen af velfærdsteknologi i forbindelse med praktikken.

Praktikken giver en unik mulighed for, at de studerende kan positionere sig i en rolle, hvor de deltager i hverdagslivet på praktikstedet, mens de observerer (Kruuse, 2011). Observation i relation til et praktikforløb er derfor en relativt ”skånsom” måde at undersøge praksis på i forhold til undersøgelsessituationer, hvor observatøren er fuldstændigt udefrakommende.

Det kan diskuteres, hvor meget de studerende har observeret hhv. indefra og udefra, og hvilken positioneret indsigt, man kan få som socialrådgiverpraktikant (Thagaard, 2008, s. 65-86). På den ene side er de studerende udefrakommende på besøg i en relativt kort periode. På den anden side er de studerende hjemme, fordi de bliver en del af hverdagen og er der 37 timer, ligesom alle andre medarbejdere.

Hvordan observationsstudier?

Konkret foretog de studerende, ved hjælp af en observationsguide, observationer i ugerne fra midtvejsstatus til 2. praktikindkald. Vi valgte at give de studerende en observationsguide for at sikre, at de havde nogle opmærksomhedspunkter at pejle efter, så alle kom hjem med relevante observationer. Opmærksomhedspunkterne var udvalgt med afsæt i den øvrige velfærdsteknologiforståelse, som vi var ved at udvikle i forbindelse med VIOL-projektet samt de interesser, vi har vægtet højest i projektet.

Det kan og bør diskuteres hvordan observationsguiden som hjælpemiddel påvirker situationen, der observeres. På den ene side kan observationsguiden bidrage til at sikre, at de studerende kommer hjem med relevante observationer i forhold til projektets erkendelsesinteresser. Dette er en styrke for undersøgelsen, da de studerende er relativt uerfarne observatører, og da deres viden om velfærdsteknologi er spirende. På den anden side er observationsguiden med til at lukke og fastlåse de studerendes blik, hvilket kan betyde, at der er interessante observationer, der ikke kommer med i skemaet, fordi skemaets struktur udgrænser dem.

Sidste spørgsmål i skemaet; *”Hvilke andre observationer har du foretaget? Og hvilke tanker har du gjort dig om disse observationer?”*, gav dog de studerende mulighed for at beskrive alle de observationer og refleksioner, de ikke mente passede ind i det øvrige skema. Tanken med dette felt var at åbne undersøgelsen op og observere andet end det, vi på forhånd havde en antagelse om, ville være relevant at observere.

Fælles refleksioner igennem praktikforløbet

Undervejs i praktikken kaldes de studerende ind på UCSJ som en naturlig del af praktikforløbet. De studerende deltager i et kortere undervisningsforløb, for at UCSJ kan sikre sig, at de studerende når læringsmålene for praktikken. Den undervisningsmæssige del af VIOL-forløbet på modul 7 bestod af refleksionsprocesser sammen med de studerendes praktikvejledere fra praktikstederne. De studerende havde qua undervisning på modul 4 og 5 allerede et kendskab til velfærdsteknologi. Refleksionsprocesserne var udarbejdet med et didaktisk sigte. Deltagerne var de studerende og deres praktikvejledere fra praksis og formålet med disse processer var et forsøg på at skabe et rum hvor de studerende og deres praktikvejledere kunne drøfte de observationer, som de studerende havde gjort sig på deres praktiksted, sammenholdt med de erfaringer for anvendelsen som praktikerne kunne bringe med ind i forståelsesrammen og derved berige studerende, praktikere samt undervisere i forhold velfærdsteknologiske løsninger og velfærdsteknologisk dannelse.

Den refleksionsproces, som underviserne på UCSJ igangsatte, tog udgangspunkt i tre eller flere dilemmakort, hvor tanken med kortene var at give praktikerne og de studerende input til forskellige måder at se teknologien på i socialrådgiverpraksissen. Tematikkerne for disse dilemmakort omhandlede fx etiske dilemmaer, begrebsforståelser eller fx udfordringer ift. Det øgede kompetencekrav til medarbejderne i forvaltningen.

Hvad fandt de studerende ud af?

I det følgende giver vi kort et par eksempler på, hvad de studerende observerede og hvilke typer af teknologi, de fandt relevant at kategorisere som velfærdsteknologi med indflydelse på udførelsen af det sociale arbejde. Igen var det vores oplevelse, at de studerende tog imod opgaven positivt og med et reelt engagement i at undersøge, hvordan velfærdsteknologien er rullet ind på socialrådgiverens arbejdsfelt. Deres observationer viser, at deres definition af velfærdsteknologi fortsat ligger i tråd med den debat, de igangsatte tidligere i forbindelse med VIOL-forløbet på modul 5. Der var en opmærksomhed at spore på konkrete dilemmaer og problemstillinger ved anvendelse af forskellige velfærdsteknologier i det sociale arbejde.

Ulemper ved digitaliseringen af sagsakter

Den studerende fortæller her, hvilke ulemper han/hun har observeret i forbindelse med digitaliseringen af sagsakter i Kommunen. Der reflekteres både i forhold til tid, men også i forhold til en reel bekymring for, at udefrakommende hændelser kan få negative konsekvenser:

“... samtidig er det meget skrøbeligt. XX Kommune har prøvet engang, at der var digitalt nedbrud og alle filerne blev slettet. Da alt bliver makuleret, efter det er blevet scannet ind, tog det meget lang tid, at genskabe de tabte dokumenter. Og nogle af dokumenterne kunne slet ikke blive genskabt igen.” (udsnit af observationer fra Modul 7, foråret 2014)

Dette tydeliggør teknologiens bagside og de udfordringer, der kan opstå, når nye systemer skal implementeres. Her kom både færdighedsdimensionen og den kritiske dimension i spil, da de studerende både anvender systemet og samtidig forholder sig kritisk til anvendelsen af systemet.

Teknologiens betydning for kommunikationen og relationen til borgeren

Flere af de studerende havde skarpt fokus på, hvad teknologien betyder for relationen, men samtidig også en opmærksomhed på, at ved anvendelse af teknologier som mail og sms muliggøres en helt ny form for kommunikation og relation med borgeren. Dette førte også til en opmærksomhed på, at man derved hurtigere kan få kontakt til borgerne:

“... Der arbejdes med en udsat målgruppe, og det er derfor vigtigt at der tages højde for den enkeltes behov. Telefonisk kontakt og sms benyttes til såvel omsorg som støtte og specielt for de borgere som ikke er klar til at komme på stedet... Flere af borgerne føler sig godt tilpas ved at kommunikationen foregår via sms, da det er meget uformelt og ikke bliver konfronteret ansigt til ansigt... sommetider kan man blive i tvivl om, hvor seriøst en sms bliver taget, og hvor bindende indholdet er, i forhold til hvis man havde sendt en bekræftelse via brev”. (udsnit af observationer fra Modul 7, foråret 2014).

“Der kan også nogle gange opstå misforståelser, herunder sproglige barrierer, som kropssproget kunne have været med til at understøtte under samtalen.” (udsnit af observationer fra Modul 7, foråret 2014).

Igen kommer både færdighedsdimensionen og den kritiske dimension i spil, da de studerende dels anvender de teknologiske løsninger og dels forholder sig kritisk til muligheder og

udfordringer ved anvendelsen af teknologien. Her spiller etikken igen en rolle i den kritiske dimension.

Den digitale posts konsekvenser for retssikkerheden

De studerendes observationer skabte også grobund for refleksioner om, hvilke konsekvenser anvendelsen af digital post kunne medføre for borgerens retssikkerhed:

“Digital post kan have den konsekvens for borgerens retssikkerhed, at visse borgere hverken har ressourcer eller overskud til at gå på nettet for at tjekke Digital post ... Omvendt kan borgeren reagere hurtigt, hvis de modtager post igennem Digitalpost, da de modtager posten elektronisk og samme dag. Ligeledes kan Digital post være medvirkende til at give borgeren et overblik”
(udsnit af observationer fra Modul 7, foråret 2014)

Igen kommer den kritiske dimension i spil, da de studerende forholder sig kritisk til de muligheder og udfordringer, der er forbundet ved anvendelsen af digital post. Her inddrager de studerende også deres juridiske viden og færdigheder i den kritiske dimension.

Velfærdsteknologisk dannelse: de studerendes udbytte af forløbet

Evalueringer fra den omlagte undervisning på modul 7 har vist, at både studerende og undervisere oplevede en god proces i arbejdet med dilemmakort i samspil med praksis. Inddragelsen af praktikvejlederne gjorde diskussionerne og processen mere vedkommende for de studerende og samtidig havde praktikvejlederne mulighed for at komme med input og praksiserfaring i forhold til teknologibegrebet. De studerende udviklede gennem forløbet en bred forståelse af teknologibegrebet gennem observation af forskellige former for velfærdsteknologi og anvendelse af velfærdsteknologi på praktikstederne, herunder: tekniske systemer, socialfaglige arbejdsmetoder og artefakter samt organisering og ledelse af de arbejdsprocesser eller anvendelsesformer, der er knyttet til den konkrete brug af teknologierne. I forløbet arbejdede de studerende således med færdighedsdimensionen, forståelsesdimensionen såvel som den kritiske dimension af velfærdsteknologisk dannelse i relation til socialrådgiverfaget.

Afrunding

Progressiv uddannelsesudvikling

I et tilbageblik på projektet og den planlagte uddannelsesudvikling bliver det tydeligt, at de tre moduler supplerer hinanden i en progressiv proces, hvor den studerendes viden om velfærdsteknologi udvikles løbende. Læringsforløbene skaber konkret en progression fra kendskab til velfærdsteknologi som emne, over udvikling af begrebsforståelse og videre til praktisk anvendelse og kritisk refleksion. Vi har sideløbende beskrevet denne progression ved inddragelse af de tre videndimensioner (Bertilsson, 1996), hvor de studerende bevæger sig fra en forståelsesdimension til dynamisk at udvikle en færdighedsdimension og en kritisk dimension i deres velfærdsteknologiske dannelse.

Nærmere konkretiseret har velfærdsteknologisk dannelse på socialrådgiveruddannelsen gennem VIOL-projektet udmøntet sig i følgende:

- at fremme de studerendes bevidsthed om og kendskab til anvendt velfærdsteknologi,
- at de studerende har opnået refleksive kompetencer over brugen af velfærdsteknologi gennem observationer af velfærdsteknologi i praksis,
- at de studerende kan koble begreber/teori og praksis
- at de studerende har opnået bevidsthed om mulige konsekvenser af velfærdsteknologi i praksis.

De indledende didaktiske overvejelser omkring sammentænkningen af progression over flere moduler har således vist sig særdeles givtig og det er både noget, som vi vil arbejde videre med på socialrådgiveruddannelsen og samtidig også en model, man med fordel kan lade sig inspirere af i andre uddannelseskontekster.

Det dobbelte perspektiv

I professionen

Afslutningsvis er det vigtigt at understrege, at oplevelser af og erfaringer med teknologiens betydning for socialrådgiverprofessionen ikke er sort/hvid.

Som nævnt i starten rummer inddragelse af velfærdsteknologiske løsninger mange dobbeltheder i det socialfaglige arbejde. Fx opleves de digitale sagshåndteringssystemer som noget, der på én gang understøtter og udfordrer aspekter af socialrådgiverarbejdet og socialfagligheden.

Ligeledes tydeliggør både borgeres og socialrådgiveres oplevelser af velfærdsteknologi i praksis paradokser i det sociale arbejde. Fx når velfærdsteknologiske løsninger som den digitale

postkasse i forsøget på effektivisering og myndiggørelse af borgere får den modsatte effekt for udsatte borgergrupper.

Velfærdsteknologi udfordrer i den forstand det sociale arbejde og nye typer af spørgsmål melder sig dermed i krydsfeltet mellem lov, etik og daglig praksis, herunder hensynet til den enkelte borgers konkrete situation. Dermed bliver helhedssynet eller helhedsorienteringen afgørende, og vi har derfor gennem VIOL-projektet arbejdet med en dilemmatænkning for løbende at udvikle de studerendes evne til at inddrage og reflektere over disse forskellige perspektiver på velfærdsteknologien i det sociale arbejde.

I socialrådgiverprofession handler velfærdsteknologisk dannelse derfor om socialrådgiverens evne til netop ovenstående, at reflektere over og håndtere sådanne dobbeltheder i sit virke som socialrådgiver. Som uddannelse forpligter det os på en kontinuerlig videreudvikling af måden, hvorpå velfærdsteknologien inddrages i undervisningen på uddannelsen med udgangspunkt i løbende overvejelser over, hvad velfærdsteknologiens indtog i socialrådgiverens arbejde kommer til at betyde for professionen fremover.

I VIOL-projektet

I vores tilgang til projektet har vi som tidligere nævnt haft et dobbeltperspektiv, hvor vi dels gennem den konkrete uddannelsesudvikling har søgt at skærpe de studerendes evne til at kunne stille skarpt på dilemmaer ved anvendelsen af velfærdsteknologi i det sociale arbejdes praksis, og hvor vi dels gennem modul 7 og de studerendes praktikobservationer har tilstræbt at generere ny viden om anvendelse af velfærdsteknologi i forskellige socialfaglige praksisser.

Den viden, som vi således har indsamlet og bearbejdet sammen med studerende og praktikvejledere har fungeret som et praktisk videngrundlag for de studerende, som var en del af projektet, men vi ser det samtidig også som en viden af mere generel betydning, som vi herefter kan fortolke og implementere i fremtidige undervisningsforløb på professionsuddannelsen. De konkrete observationsstudier giver et meget konkret indblik i anvendelsen af velfærdsteknologi i praksis, og underviserne på socialrådgiveruddannelsen får dermed mulighed for at trække på praksiseksempler fra observationsstudierne og på den måde gøre undervisningen mere levende og praksisnær. Samtidig peger tilgangen også fremad i den forstand, at det netop med et begreb som (velfærds-) teknologi vil være nødvendigt kontinuerligt at udvikle uddannelsen i samarbejde

med praksis, således at uddannelsens elementer løbende opdateres og videreudvikles til gavn for både studerende, undervisere og ikke mindst aftagerfeltet.

På socialrådgiveruddannelsen ved UC Sjælland har vi en målsætning om, at vores kommende socialrådgivere skal have viden om og kompetence til at handle og efterfølgende reflektere over, hvordan socialrådgiverens faglighed styrkes og vedligeholdes i en foranderlig branche, hvor velfærdsteknologi og digitalisering i stigende omfang integreres i hverdagspraksis i socialrådgiverprofessionen. Med VIOL-projektet kunne vi forfølge denne målsætning og udvikle både studerendes og egen technological literacy samt få afprøvet og implementeret et progredierende uddannelsesforløb, som kan danne grundlag for fremtidige undervisningsforløb og en videre udvikling af både videngenerering i samarbejde med praksis og integrering af velfærdsteknologisk dannelse på socialrådgiveruddannelsen.

Referencer

Keirl, S. (2006). Ethical Technological Literacy as Democratic Curriculum Keystone , In J. R. Dakers (Ed.), *Defining technological literacy: Towards an epistemological framework* (s. 81 - 102). New York, NY: Palgrave Macmillan.

Berg-Sørensen, H.G., & Hansen, F. (red.) (2011). *Organisering af den offentlige sektor*. København: Hans Reitzels Forlag.

Bertilsson, M. (1996). Fra Aristoteles til moderne samfundsteori. I: *Klassisk og moderne Samfundsteori*. København: Hans Reitzels Forlag.

Dansk Socialrådgiverforening (2011). *Professionsetik*. Lokaliseret d. 26. februar 2015 på: <http://www.socialrdg.dk/Files/Filer/Publikationer/Pjecer/2011-Professionsetik.pdf>

Ejrnæs, M., & Guldager, J. (2008). *Helhedssyn og forklaring i sociologi, socialt, sundhedsfagligt og pædagogisk arbejde*. København: Akademisk Forlag.

Hjælpeinstituttet (2009). *Velfærdsteknologi – selvhjælpen med ny teknologi*. Lokaliseret d. 26. februar 2015 på: [http://www.hmi.dk/media/-300023/files/Velfærdsteknologi - selvhjælpen med ny tekno\(1\).pdf](http://www.hmi.dk/media/-300023/files/Velfærdsteknologi_-_selvhjælpen_med_ny_tekno(1).pdf)

Höegh, B. E. (2014). *Den digitale salgside*. I *Hus Forbi*. Nr. 3. marts 2014 18. årgang.
International technological education association (2000)

Kruuse, E. (2011). *Kvalitative forskningsmetoder i psykologi og beslægtede fag*. Dansk psykologisk Forlag.

Larsen, J. E., & Møller, I. H. (red.) (2011). *Socialpolitik*. København: Hans Reitzels Forlag.

Lipsky, M. (1980). *Street Level Bureaucrazy: Dilemmas of the Individual in Public Service*. New York: Russel Sage Foundation.

Posborg, R., mfl. (2009). *Socialrådgivning og Socialt Arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.

Thagaard, T. (2008). *Systematik og indlevelse - en indføring i kvalitativ metode*. København: Akademisk Forlag.